

LIÊN KẾT KINH DOANH HƯỚNG TỚI NGƯỜI CÓ THU NHẬP THẤP CỦA DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA NHẪM PHÁT TRIỂN KINH TẾ BỀN VỮNG

Ths. Đinh Thái Bình*

Phát triển quốc gia bền vững luôn là mục tiêu của Đảng và Chính phủ hướng tới. Thực tế cho thấy, những thành tựu nổi bật về phương diện kinh tế đã giúp Việt Nam trở thành nước có thu nhập trung bình nhưng khoảng cách giàu nghèo và bất bình đẳng vẫn là những thách thức. Rất nhiều người Việt Nam, đặc biệt là người ở khu vực nông thôn không được tiếp cận với các cơ hội thị trường, thu nhập và các dịch vụ cơ bản. Do đó, hỗ trợ người dân có thu nhập thấp trở nên hết sức quan trọng. Một trong những hướng giải quyết đó là hỗ trợ các doanh nghiệp cùng đồng hành với người có thu nhập thấp, thông qua liên kết sản xuất và tham gia chuỗi cung ứng sản phẩm cùng doanh nghiệp. Thông qua việc kinh doanh hướng tới người thu nhập thấp, các doanh nghiệp Việt Nam có thể tiếp tục vai trò của mình trong hành trình tiến tới một nền kinh tế toàn cầu bình đẳng, bền vững và hội nhập hơn.

• Từ khóa: phát triển bền vững.

Sustainable national development has always been the goal of the Party and the government. Reality shows, these Outstanding economic achievements have made Vietnam a middle-income country but the gap between rich and poor and inequality remains challenges. A lot of Vietnamese people are special people in rural areas do not have access to market opportunities, income and services basic. Therefore, supporting low-income people becomes extremely important. One of the directions the solution is to support businesses along with low-income people, through links manufacturing and participating in product supply chains with businesses. Through the business direction to low-income people, Vietnamese businesses can continue their role in the journey to a more equitable, sustainable and integrated global economy.

• Keywords: sustainable development.

Ngày nhận bài: 4/10/2019

Ngày chuyển phân biên: 6/10/2019

Ngày nhận phân biên: 19/10/2019

Ngày chấp nhận đăng: 23/10/2019

Phát triển bền vững luôn là xu hướng bao trùm trên toàn thế giới. Tại Việt Nam, Chính phủ đang nỗ lực triển khai các chính sách phát triển bền vững, đồng thời xây dựng hiệu quả nguồn lực

thực hiện các mục tiêu phát triển bền vững, thực hiện kế hoạch hành động quốc gia với Chương trình nghị sự 2030 vì sự phát triển bền vững. Để hoàn thành các mục tiêu này thì vai trò của các doanh nghiệp là không thể thiếu, hành động của khu vực này là chìa khóa dẫn đến thành công của mỗi mục tiêu thông qua hoạt động kinh doanh có trách nhiệm, áp dụng mô hình kinh doanh mới, đầu tư, sáng tạo và đổi mới công nghệ và hợp tác, những cơ hội cho khu vực tư nhân khai thác thị trường mới thông qua mô hình kinh doanh cùng người thu nhập thấp; việc làm thế nào tận dụng đa triển khai của các mục tiêu phát triển bền vững để tạo ra môi trường thuận lợi hơn cho mô hình kinh doanh cùng người thu nhập thấp ở cấp độ quốc gia.

Sự liên kết kinh doanh hướng tới người thu nhập thấp của doanh nghiệp nhỏ và vừa có vai trò rất lớn và có lợi cho cả đôi bên, đó là:

Thứ nhất, giúp gia tăng thu nhập cho người có thu nhập thấp: nếu khu vực tư nhân là yếu tố then chốt cho sự tăng trưởng trong các thị trường mới thì sẽ có cơ hội để làm cho sự tăng trưởng này bền vững cho cả người nghèo.

Thứ hai, liên kết kinh doanh cùng người nghèo đem tới các cơ hội cho nhiều bên cùng

* Trường Cao đẳng Công nghiệp Hưng Yên

tham gia và tạo ra lợi ích cho tất cả các đối tác tham gia.

Thứ ba, tăng cường chuỗi giá trị và cung ứng: các doanh nghiệp có thể mở rộng và đa dạng đại lý cung ứng nhằm giảm nguy cơ và tăng sự linh hoạt.

Thứ tư, tạo ra và tăng lợi nhuận: có thể tăng tỷ lệ lợi nhuận hơn so với việc mạo hiểm trong các thị trường phát triển.

Việt Nam hiện có trên 740.000 doanh nghiệp, trong đó 98% là doanh nghiệp nhỏ và vừa, năng lực cạnh tranh thấp, hạn chế về khả năng tiếp cận các nguồn lực tài chính và lao động. Tuy nhiên cũng là khối doanh nghiệp tạo nhiều việc làm cho người lao động, nhất là người thu nhập thấp... Trong thời gian qua, các doanh nghiệp nhỏ và vừa (DNNVV) ngày càng chú trọng quan tâm nhiều hơn đến việc xây dựng những chiến lược kinh doanh có sự tham gia của những người thu nhập thấp tại nhiều địa phương trên cả nước, nhất là ở những vùng nông thôn, vùng sâu, vùng xa.

Một trong những mô hình liên kết giữa doanh nghiệp và người thu nhập thấp tại Việt Nam phải kể tới Chương trình hỗ trợ các doanh nghiệp phát triển các mô hình kinh doanh cùng người có thu nhập thấp - Chương trình Thúc đẩy Doanh nghiệp - Inclusive Business Accelerator (Chương trình IBA Việt Nam). Chương trình IBA Việt Nam là chương trình đầu tiên tại Việt Nam hỗ trợ các doanh nghiệp phát triển mô hình kinh doanh cùng người có thu nhập thấp bằng các giải pháp trọn gói, giúp kết nối doanh nghiệp với các nhà đầu tư, các quỹ phát triển, các hỗ trợ kỹ thuật và tài chính khác, giúp phát triển các dự án có tính sáng tạo cao, mang lại đồng thời lợi ích thương mại cho cả doanh nghiệp và cơ hội phát triển cho người có thu nhập thấp, tạo cơ hội việc làm, cải thiện thu nhập và cơ hội tiếp cận hàng hóa và dịch vụ thiết yếu.

Một mô hình kinh doanh cùng người có thu nhập thấp là một sáng kiến kinh doanh kết nối người có thu nhập thấp vào hoạt động kinh doanh cốt lõi của doanh nghiệp, từ đó mang lại

lợi ích cho cả hai bên, doanh nghiệp lẫn người có thu nhập thấp. Thông thường, người có thu nhập thấp có thể đóng góp một số vai trò sau trong chuỗi giá trị:

- Người sản xuất: Nguồn cung ứng sản phẩm đầu vào mới.
- Nhân viên: Người lao động mới đủ năng lực và trình độ.
- Doanh nhân: Mạng lưới phân phối mới.
- Khách hàng: Thị trường mới cho doanh nghiệp cung cấp các sản phẩm và dịch vụ với giá cả phải chăng.

Mô hình kinh doanh IB sẽ đem lại lợi ích cho 3 bên: cho chính người nghèo (cơ hội được trả thu nhập cao và tiếp cận tốt hơn các dịch vụ và hàng hoá có liên quan), cho các doanh nghiệp (đầu tư mới và cơ hội lợi nhuận) và cho xã hội (nền kinh tế bao trùm hơn). Vì IB cung cấp cơ hội thu nhập và hàng hoá và dịch vụ có liên quan cho người nghèo và người thu nhập thấp với cách tiếp cận đầu tư thương mại bền vững, không ảnh hưởng đến tác động xã hội đối với lợi nhuận kinh doanh, nó tạo ra ba lợi ích cho người nghèo, doanh nghiệp và xã hội.

Một số dự án đã được triển khai tại Việt Nam như dự án mục tiêu của dự án AgResults (Dự án AgResults tại Việt Nam do Tổ chức Phát triển Hà Lan (SNV) quản lý, được thành lập tại Hà Lan, năm 1965) là tạo ra một nền tảng để thử nghiệm và nhân rộng các công nghệ hoặc phương pháp sáng tạo nhằm giảm phát thải khí nhà kính từ sản xuất lúa gạo, trang bị cho cộng đồng, doanh nghiệp và các tổ chức, đoàn thể những công cụ, kiến thức và các mối liên kết nhằm nâng cao thu nhập, tiếp cận dịch vụ cơ bản hỗ trợ người trồng lúa trong nỗ lực thoát nghèo... Hiện tại, các đơn vị đang phối hợp chặt chẽ với hơn 100 hợp tác xã để truyền thông, chuyển giao và nhân rộng các gói công nghệ đã được kiểm định về hiệu quả trong Pha I tới các nông hộ trên địa bàn tỉnh. Các sáng kiến về việc nhân rộng các công nghệ sản xuất gạo tiên tiến, tăng năng suất lúa, giảm phát thải khí nhà kính. Quá trình thực hiện và triển khai dự án

AgResults phù hợp với đề án Tái cơ cấu nông nghiệp của tỉnh, đồng thời dự án đã tạo điều kiện thúc đẩy sự phát triển bền vững trong sản xuất lúa gạo nhằm tăng cường an ninh lương thực và an toàn thực phẩm, tăng thu nhập cho người nông dân.

Tiếp theo, Tổ chức phát triển Hà Lan SNV đã khởi động dự án xây dựng cảnh quan cà phê bền vững tỉnh Lâm Đồng, hoạt động chủ yếu trong lĩnh vực trồng cây nông nghiệp, áp dụng công nghệ sạch trên nền tảng sinh học và các dịch vụ cho cây trồng nông nghiệp. Mô hình kinh doanh hướng tới người thu nhập thấp mà Ecofarm đang nỗ lực thực hiện, chính là tạo ra sự kết nối giữa doanh nghiệp, nông dân, chính quyền địa phương và các nhà khoa học, qua đó thúc đẩy việc chuyển giao công nghệ và thương mại hóa; tăng cường tín dụng đầu vào cho nông dân, đồng thời hỗ trợ kỹ thuật và hợp đồng mua bán; phát triển các hoạt động nghiên cứu và tạo dựng nhiều hợp tác xã nông nghiệp...

Dự án CAFÉ-REDD đã phối hợp với UBND huyện Lạc Dương, UBND xã Lát và Công ty cà phê Tám Trinh tổ chức buổi Hội thảo để thúc đẩy mối quan hệ đối tác giữa Nhà nước và tư nhân cho chuỗi sản phẩm cà phê tại địa bàn xã. Sự kiện đã thu hút sự tham gia của 59 nông hộ trồng cà phê, chủ yếu là bà con dân tộc thiểu số tìm hiểu về Dự án CAFÉ-REDD cũng như chính sách chi trả thu mua cà phê của Công ty Tám Trinh để phát triển chuỗi giá trị cà phê liên kết giúp người dân tăng thu nhập.

Hiện nay, trong số hơn 100 DN tiếp cận mô hình IB, bước đầu đã có nhiều DN thuộc lĩnh vực nông nghiệp tham gia và có tác động mạnh mẽ đến sự phát triển chung như cung cấp dịch vụ và giá cả phải chăng cho người nghèo, qua đó nâng cao chất lượng đời sống của các nhóm yếu thế. Người dân có thu nhập thấp được tham gia vào chuỗi kinh doanh của công ty với vai trò nhà cung cấp, người làm công, người tiêu dùng và nhà phân phối trên cơ sở đôi bên cùng có lợi.

Tuy nhiên, trong thời gian qua, mặc dù đã có những dự án hỗ trợ người nghèo với nguồn

kinh phí rất lớn từ Ngân hàng Thế giới (WB), nhưng cuối cùng không triển khai được. Đó là một sự lãng phí lớn, nhiều người thu nhập thấp đã bị mất cơ hội của mình. Mặt khác, các doanh nghiệp đang gặp phải những thách thức không nhỏ đến từ chính những vấn đề thuộc về năng lực nội tại của doanh nghiệp. Cụ thể, nhiều doanh nghiệp thiếu kiến thức, kỹ năng và thực hành quản trị chiến lược; đối với nhiều doanh nghiệp, chiến lược kinh doanh tầm trung đến dài hạn và chiến lược cạnh tranh chưa định hình rõ nét.

Ngoài ra, nhiều doanh nghiệp chưa có kiến thức bài bản về cách xây dựng, tổ chức và quản lý hệ thống phân phối bán hàng hiệu quả, chưa có chiến lược xây dựng thương hiệu... dẫn tới hạn chế năng lực tăng trưởng, từ đó chưa góp phần vào công tác xóa đói, giảm nghèo.

Nguyên nhân của những hạn chế trên đến từ hai phía: (i) Về phía các tổ chức phi chính phủ là đơn vị triển khai và đầu mối nhưng do sự điều phối chưa nhất quán, một dự án thường có nhiều bên tham gia, các tiêu chí không cụ thể, thiếu thống nhất, nhân sự thường thay đổi, thiếu chính sách cụ thể, công tác truyền thông chưa đầy đủ. (ii) Về phía doanh nghiệp: Sự tham gia của khối doanh nghiệp tư nhân, vai trò của các tổ chức xã hội nghề nghiệp, đại diện cho doanh nghiệp còn chưa tích cực. Ngoài ra, cơ sở dữ liệu chưa đầy đủ và chưa đáng tin cậy và lựa chọn đối tượng khảo sát thực tế giai đoạn tiền dự án chưa chuẩn.

Giải pháp

Thứ nhất, Chính phủ cần có những chính sách ưu đãi thu hút các DNNVV có thể hợp tác tốt với người có thu nhập thấp. Chẳng hạn như các chính sách về ưu đãi đầu tư: Áp dụng mức thuế suất thuế thu nhập doanh nghiệp thấp hơn mức thuế suất thông thường có thời hạn hoặc toàn bộ thời gian thực hiện dự án đầu tư; miễn, giảm thuế thu nhập doanh nghiệp; miễn, giảm tiền thuê đất, tiền sử dụng đất, thuế sử dụng đất. Một số ưu đãi về thuế như: Áp dụng mức thuế suất 10% trong vòng 10 năm; được miễn thuế

tối đa không quá 4 năm và giảm 50% số thuế phải nộp tối đa không quá 9 năm tiếp theo đối với các dự án đầu tư mới thực hiện tại địa bàn có điều kiện kinh tế - xã hội đặc biệt khó khăn...

Đề doanh nghiệp Việt Nam mặn mà với các mô hình kinh doanh hướng đến người thu nhập thấp, mạnh dạn đổi mới công nghệ và hội nhập sâu rộng hơn. Nhà nước cần có chính sách hỗ trợ doanh nghiệp tiếp cận các nguồn lực liên quan, khả năng tìm kiếm và mở rộng thị trường, năng lực cạnh tranh... Trong đó, cốt lõi là tạo chính sách minh bạch và sân chơi bình đẳng giữa các doanh nghiệp.

Xây dựng hệ sinh thái thuận lợi cho mô hình kinh doanh này ở cấp độ quốc gia để thu hút người có thu nhập thấp tham gia vào các mô hình kinh doanh hướng đến mục tiêu phát triển bền vững. Đồng thời khuyến khích người nghèo tham gia vào chuỗi giá trị của doanh nghiệp với tư cách là nhà cung cấp, phân phối, nhà bán lẻ... Qua đó, kéo giảm khoảng cách giàu nghèo trong xã hội, góp phần xóa đói giảm nghèo bền vững tại Việt Nam.

Thứ hai, cần có chính sách và định hướng từ Chính phủ trong việc hướng các DN tham gia mô hình IB nhằm hướng tới phát triển bền vững, huy động được tối đa nguồn lực từ DN, tạo điều kiện cho những người thu nhập thấp có cơ hội tham gia vào các chuỗi giá trị sản xuất kinh doanh của DN, qua đó, hướng tới thu nhập ổn định và nâng cao đời sống hơn cho người lao động.

Thứ ba, Chính phủ cần tạo điều kiện thuận lợi cho các tổ chức phi chính phủ hoạt động hoặc đến khảo sát và thực hiện các dự án an sinh xã hội, cắt giảm thủ tục hành chính trong đăng ký hoạt động, tăng cường công tác vận động hợp tác với các tổ chức phi chính phủ nước ngoài phục vụ phát triển kinh tế - xã hội đất nước; chủ động đề xuất đổi mới phương pháp và hình thức hợp tác với các tổ chức phi chính phủ nước ngoài. Ngoài ra, các cơ quan quản lý nhà nước về quản lý và sử dụng viện trợ phi chính phủ nước ngoài

thường xuyên kiểm tra, hướng dẫn các cơ quan liên quan trong thực hiện các chương trình dự án đảm bảo có hiệu quả và đúng quy định; thực hiện đánh giá những tác động của các dự án phi chính phủ nước ngoài tới đời sống kinh tế, xã hội của người dân trong vùng dự án.

Thứ tư, bản thân mỗi doanh nghiệp cần tự mình nhận diện được những ưu thế cũng như điểm yếu của doanh nghiệp mình, để từ đó có thể xây dựng được những kế hoạch, chiến lược kinh doanh hiệu quả, hướng đến sự phát triển một cách bền vững. Doanh nghiệp ký hợp đồng và cam kết trong đầu ra, đồng thời thành lập quỹ quay vòng để hỗ trợ người dân phát triển.

Chủ doanh nghiệp có nhận thức tốt về kinh doanh hoà nhập, hỗ trợ người có thu nhập thấp; Doanh nghiệp có sản phẩm, ngành nghề kinh doanh, chế biến, thu mua, thương mại... phù hợp để thu hút người lao động là người có thu nhập thấp. Đồng thời, doanh nghiệp cần có đề án nhằm mở rộng kinh doanh, thu hút người lao động có thu nhập thấp. Có mục tiêu rõ ràng và các hoạt động thực hiện trách nhiệm xã hội, được cộng đồng doanh nghiệp đánh giá tốt và phải có báo cáo thẩm định của Hiệp hội doanh nghiệp.

Tài liệu tham khảo:

<http://tapchitaichinh.vn/tai-chinh-kinh-doanh/tai-chinh-doanh-nghiep/mo-hinh-kinh-doanh-huong-toi-nguoi-thu-nhap-thap-phu-hop-voi-viet-nam-313808.html>

<https://enternews.vn/index.php/kinh-doanh-cung-nguoi-thu-nhap-thap-doi-ben-cung-co-loi-21518.html>

<http://cafef.vn/doanh-nghiep/kinh-doanh-cung-nguoi-thu-nhap-thap-cua-thoat-cho-nganh-nong-nghiep-201310021307403776.chn>

<http://baovanhoa.vn/kinh-te/artmid/462/articleid/22734/can-co-chinh-sach-ho-tro-mo-hinh-kinh-doanh-huong-den-nguoi-thu-nhap-thap>

Khoản 1, Điều 2, Nghị định số 12/2012/NĐ-CP, ngày 1/03/2012 của Chính phủ về đăng ký và quản lý hoạt động của các tổ chức phi chính phủ nước ngoài tại Việt Nam.

<http://tuyenquang.dfa.vn/hop-tac-quoc-te/phi-chinh-phu-nuoc-ngoai-va-nhung-van-de-dat-ra-trong-cong-tac-quan-ly-van-dong-vien-tro-8>